

Bruselj, 22. november 2018
(OR. en)

12956/18

Medinstitucionalna zadeva:
2008/0140(CNS)

SOC 600
ANTIDISCRIM 23
MI 695
JAI 981
FREMP 165

DOPIS

Pošiljatelj:	generalni sekretariat Sveta
Prejemnik:	delegacije
Št. predh. dok.:	12955/18
Št. dok. Kom.:	11531/08 - COM(2008) 426 final
Zadeva:	Predlog direktive Sveta o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost

V prilogi vam pošiljamo prečiščeno besedilo direktive, ki povzema vse dosedanje razprave. Namen tega dokumenta je olajšati razpravo in ne posegati v stališča delegacij, izražena med razpravo.

Opozarjamo vas, da je priloženo besedilo enako kot besedilo iz dokumenta 12955/18, le da je brez opomb s stališči delegacij.

Predlog

DIREKTIVE SVETA

o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost

SVET EVROPSKE UNIJE JE –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije in zlasti člena 19(1) Pogodbe,

ob upoštevanju predloga Evropske komisije¹,

ob upoštevanju odobritve Evropskega parlamenta²,

ob upoštevanju naslednjega:

- (1) Iz člena 2 Pogodbe o Evropski (PEU) uniji izhaja, da Evropska unija temelji na vrednotah spoštovanja človekovega dostojanstva, svobode, demokracije, enakosti, pravne države in spoštovanja človekovih pravic, vključno s pravicami pripadnikov manjšin, tj. na vrednotah, ki so skupne vsem državam članicam. Unija v skladu s členom 6 PEU priznava pravice, svoboščine in načela iz Listine Evropske unije o temeljnih pravicah. V skladu z istim členom priznava tudi temeljne pravice, kot jih zagotavlja Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter kot izhajajo iz ustavnega izročila, skupnega državam članicam, pa so kot splošna načela del prava Unije.

¹ UL C..., str.

² UL C..., str.

- (2) Pravica do enakosti pred zakonom in zaščita pred diskriminacijo za vse ljudi sta univerzalni pravici, ki ju priznavajo Splošna deklaracija človekovih pravic, Konvencija Združenih narodov o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije, pakt Združenih narodov o državljanskih in političnih pravicah ter pakt Združenih narodov o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, Konvencija ZN o pravicah invalidov, Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin in Evropska socialna listina, katerih podpisnice so [vse] države članice. Ta direktiva, zlasti pa določbe o dostopnosti in razumni prilagoditvi, spoštuje temeljna načela, ki so priznana v konvenciji ZN o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine.
- (2a) EU je od 23. decembra 2010 pogodbenica Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov. Določbe navedene konvencije so v skladu s členom 216(2) PDEU sestavni del pravnega reda Evropske unije, zakonodajo Unije pa bi bilo zato treba razlagati na način, ki je skladen s to konvencijo. Ta v členu 2 posebej določa, da diskriminacija vključuje tudi odklonitev primerne prilagoditve. Komisija je v svojem sporočilu „Evropska strategija o invalidnosti za obdobje 2010–2020: obnovljena zaveza za Evropo brez ovir“³ pozvala k doslednosti za zagotovitev učinkovitega izvajanja Konvencije ZN v EU in kot eno izmed osmih področij ukrepanja določila dostopnost.
- (3) Ta direktiva spoštuje temeljne pravice in upošteva temeljna načela, ki jih priznava zlasti Listina Unije o temeljnih pravicah. Člen 10 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah priznava pravico do svobode misli, vesti in vere; člen 21 prepoveduje diskriminacijo, tudi na podlagi vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti, člen 26 pa priznava pravico invalidnih oseb do ukrepov za zagotavljanje njihove samostojnosti.

³ Dok. COM(2010) 636.

- (4) Evropsko leto invalidov (2003), evropsko leto enakih možnosti za vse (2007), evropsko leto medkulturnega dialoga (2008) ter evropsko leto aktivnega staranja in medgeneracijske solidarnosti (2012) so izpostavila vztrajnost diskriminacije, hkrati pa tudi prednosti raznolikosti.
- (5) Evropski svet je na zasedanju v Bruslju 14. decembra 2007 države članice pozval, naj okrepijo prizadevanja za preprečevanje diskriminacije in boj proti njej, tako na trgu dela kot drugod⁴.
- (5a) Svet je 21. februarja 2011 potrdil trdno zavezanost spodbujanju in varovanju svobode vere ali prepričanja brez vsakršne diskriminacije⁵; Svet in predstavniki vlad držav članic so 17. junija 2011 pozvali države članice in Evropsko komisijo, naj si še naprej prizadevajo preprečevati diskriminacijo invalidnih oseb in preučijo obstoječi pravni okvir⁶, 16. junija 2016 pa je Svet pozval Evropsko komisijo, naj spodbuja ukrepe s svojega seznama ukrepov za spodbujanje enakopravnosti LGBTI⁷.
- (6) Evropski parlament je v resoluciji z dne 20. maja 2008 o napredku v EU na področjih enakih možnosti in nediskriminacije (prenos direktiv 2000/43/ES in 2000/78/ES) (dok. 2007/2202 (INI))⁸ in resoluciji z dne 8. septembra 2015 o razmerah na področju temeljnih pravic v Evropski uniji (2013–2014) (dok. 2014/2254 (INI))⁹ pozval k razširitvi zaščite pred diskriminacijo v pravu Evropske unije.

⁴ Sklepi predsedstva – zasedanje Evropskega sveta v Bruslju – z dne 14. decembra 2007, točka 50.

⁵ Sklepi Sveta o nestrpnosti, diskriminaciji in nasilju na podlagi vere ali prepričanja z dne 21. februarja 2011 (dok. 6485/11).

⁶ Sklepi Sveta o podpori izvajanju evropske strategije o invalidnosti za obdobje 2010–2020 z dne 17. junija 2011 (dok. 11843/11).

⁷ Sklepi Sveta z dne 16. junija 2016 z naslovom „Odgovor na seznam ukrepov za spodbujanje enakopravnosti LGBTI, ki ga je pripravila Komisija“, točka 8 (dok. 9948/16).

⁸ UL C 279 E/23, 19.11.2009.

⁹ UL C 316/2, 22.9.2017.

- (7) Evropska komisija je v svojem sporočilu „Prenovljena socialna agenda: Priložnosti, dostopnost in solidarnost v Evropi 21. stoletja“¹⁰ potrdila, da v družbi, v kateri je vsak posameznik obravnavan enakovredno, ne bi smelo biti umetnih ovir ali diskriminacije, ki bi ljudi kakor koli ovirali pri tem, da te priložnosti izkoristijo. Diskriminacija na osnovi vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti lahko omaja doseganje ciljev Unije, kot so določeni v Pogodbah, zlasti doseganje visoke ravni zaposlovanja in socialne zaščite, boljšega življenjskega standarda ter večje kakovosti življenja, ekonomske in socialne kohezije in solidarnosti. Omaja pa lahko tudi doseganje cilja v zvezi z odpravljanjem ovir za prosti pretok oseb, blaga in storitev med državami članicami. Evropska komisija je ponovno izpostavila in poudarila svojo zavezanost boju proti diskriminaciji in spodbujanju enakih možnosti v svojem sporočilu „Nediskriminacija in enake možnosti: obnovljena zaveza“¹¹ in v svojem sporočilu o evropskem stebru socialnih pravic¹².

¹⁰ Dok. COM(2008) 412.

¹¹ Dok. COM(2008) 420.

¹² Dok. C(2017) 2600.

- (8) Obstoječa zakonodaja Evropske unije vključuje tri pravne instrumente, ki temeljijo na členu 13 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti, pozneje nadomeščenim s členom 19 PDEU. Ti instrumenti, katerih cilj je preprečevanje diskriminacije na podlagi spola, rase ali narodnosti, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti in spolne usmerjenosti ter boj proti taki diskriminaciji, so Direktiva 2000/43/ES¹³, Direktiva 2000/78/ES¹⁴ ter Direktiva 2004/113/ES¹⁵. in dokazujejo pomembnost zakonodaje v boju proti diskriminaciji. Zlasti Direktiva 2000/78/ES vzpostavlja splošni okvir enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu na podlagi vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti in spolne usmerjenosti. Kljub temu pa so zunaj področij zaposlovanja stopnje in oblike zaščite pred diskriminacijo na navedenih podlagah med državami članicami različne. Direktiva 2000/43/ES ščiti osebe pred diskriminacijo na podlagi rase ali narodnosti pri dostopu do blaga in storitev ter oskrbi z njimi, socialni zaščiti kot tudi izobraževanju, Direktiva 2004/113/ES pa zagotavlja zaščito pred diskriminacijo na podlagi spola pri dostopu do blaga in storitev ter oskrbi z njimi, z izjemo medijskih in oglaševalskih vsebin ter izobraževanja.
- (9) Zato je namen te direktive, da se stopnja in oblika zaščite pred diskriminacijo na podlagah, ki jih zajema, s področij zaposlovanja razširita na specifična področja iz člena 3 te direktive. Zakonodaja Unije bi torej morala prepovedati diskriminacijo na podlagi vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti na več področjih zunaj trga dela, vključno z dostopom do socialne zaščite, dostopom do izobraževanja ter dostopom do blaga in storitev, med drugim tudi do stanovanj, in oskrbo z blagom in storitvami. Storitve bi morale imeti pomen iz člena 57 PDEU.

¹³ Direktiva Sveta 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost (UL L 180, 19.7.2000, str. 22).

¹⁴ Direktiva Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu (UL L 303, 2.12.2000, str. 16).

¹⁵ Direktiva Sveta 2004/113/ES z dne 13. decembra 2004 o izvajanju načela enakega obravnavanja moških in žensk pri dostopu do blaga in storitev ter oskrbi z njimi (UL L 373, 21.12.2004, str. 37).

- (10) Direktiva 2007/78/ES prepoveduje diskriminacijo pri dostopu do poklicnega usposabljanja; to zaščito je treba dopolniti z razširitvijo prepovedi diskriminacije na izobraževanje, ki se ne obravnava kot poklicno usposabljanje.
- (11)
- (12) Diskriminacija pomeni neposredno diskriminacijo, posredno diskriminacijo, nadlegovanje, navodila, ki napeljujejo k diskriminaciji osebe, in odklonitev razumne prilagoditve invalidnim osebam. Diskriminacija pomeni tudi diskriminacijo na podlagi več razlogov ter na podlagi domnev o veri ali prepričanju, invalidnosti, starosti ali spolni usmerjenosti posameznika. Za diskriminacijo na podlagi domneve gre, kadar je oseba obravnavana manj ugodno ali nadlegovana na podlagi domnevne vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti. Pri tem ni pomembno, ali je domneva o zadevni osebi pravilna ali ne.
- (12a) Diskriminacija pomeni tudi diskriminacijo zaradi povezanosti z diskriminatorno podlago, kot je potrdilo Sodišče v zadevah C-303/06¹⁶ in C-83/14¹⁷. Za tako diskriminacijo gre med drugim, kadar je oseba obravnavana manj ugodno ali nadlegovana, ker je dejansko ali domnevno povezana z osebami določene vere ali prepričanja, invalidnimi osebami, osebami določene starosti ali spolne usmerjenosti ali z organizacijami, ki spodbujajo pravice takih oseb. Zato je primerno, da se v tej direktivi izrecno določi zaščita pred tako diskriminacijo.
- (12ab) Večplastna diskriminacija pomeni diskriminacijo v kateri koli obliki, ki se pojavi zaradi kombinacije dveh ali več naslednjih razlogov, tudi če ti razlogi, obravnavani ločeno, ne bi povzročili diskriminacije zadevne osebe: vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti. Večplastno diskriminacijo bi bilo treba priznati, da bi se upoštevala kompleksnost primerov diskriminacije in da se zagotovi boljša zaščita žrtev.

¹⁶ Zadeva C-303/06, Coleman proti Attridgeu, sodba z dne 17. julija 2008.

¹⁷ Zadeva C-83/14, CHEZ Razpredelenie (Nikolova), sodba z dne 16. julija 2015.

- (12b) Nadlegovanje je v nasprotju z načelom enakega obravnavanja, saj žrtve nadlegovanja v primerjavi z drugimi nimajo enakega dostopa do socialne zaščite, izobraževanja ter blaga in storitev. Nadlegovanje ima lahko različne oblike, med drugim neželjeno besedno, nebesedno ali fizično vedenje. Tako vedenje se lahko šteje za nadlegovanje v smislu te direktive, če se ponavlja ali pa se pojavi v tako hudi obliki, da je njegov učinek ali namen prizadeti dostojanstvo osebe in ustvariti zastrašujoče, sovražno, ponižujoče, sramotilno ali žaljivo okolje.
- (13) Pri uresničevanju načela enakega obravnavanja ne glede na vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost bi si morala Unija v skladu s členom 8 PDEU prizadevati odpraviti neenakosti in spodbujati enakost med moškimi in ženskami, zlasti ker so ženske pogosto žrtev večplastne diskriminacije.
- Države članice bi pri pripravi ali pregledu zakonov in drugih predpisov, potrebnih za uskladitev s to direktivo, morale upoštevati različen učinek na moške in ženske.
- (14) Presoja dejstev, na podlagi katerih se lahko domneva, da gre za neposredno ali posredno diskriminacijo, bi morala ostati v rokah nacionalnih sodnih in drugih pristojnih organov v skladu s predpisi nacionalne zakonodaje ali prakse. Taki predpisi lahko zlasti določajo, da se posredna diskriminacija ugotavlja na kakršen koli način, tudi s statističnimi in/ali znanstvenimi dokazi.
- (14a) Različno obravnavanje zaradi starosti je v nekaterih primerih lahko dovoljeno, če je objektivno utemeljeno z legitimnim ciljem in če so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna in potrebna. V tej povezavi bi morale biti spodbujanje ekonomskega, kulturnega ali socialnega vključevanja oseb iz posameznih starostnih skupin legitimen cilj, ki bi ga bilo treba doseči z ustreznimi in nujnimi sredstvi, na primer tako, da se omenjenim osebam omogočijo ugodnejši pogoji za dostop. Ukrepi, povezani s starostjo, ki zagotavljajo ugodnejše pogoje osebam določene starosti, kot so na voljo drugim, na primer cenejši ali brezplačni dostop do javnega prevoza, muzejev ali športnih objektov, so zato skladni z načelom nediskriminacije in ne pomenijo diskriminacije.

- (15) Dejavniki tveganja, povezani s starostjo, se uporabljajo pri zagotavljanju zavarovalniških, bančnih in drugih finančnih storitev za oceno tveganja v posameznem primeru ter določitev premij in dajatev. Pri nekaterih finančnih storitvah osebe različnih starosti niso v primerljivem položaju za oceno tveganja. Sorazmerne razlike v obravnavanju na podlagi starosti zato ne pomenijo diskriminacije, če je starost osebe odločilen dejavnik pri oceni tveganja za zadevno storitev in ta ocena temelji na aktuarskih načelih ter relevantnih in zanesljivih statističnih podatkih. Starostne omejitve in starostne skupine na področju finančnih storitev lahko veljajo za sorazmerne razlike v obravnavanju na podlagi starosti, če so določene razumno.
- (15a) Dejavniki tveganja, povezani z invalidnostjo, zlasti z zdravstvenim stanjem, ki je razlog za invalidnost, se uporabljajo pri zagotavljanju zavarovalniških, bančnih in drugih finančnih storitev za oceno tveganja v posameznem primeru ter določitev premij in dajatev. Pri nekaterih finančnih storitvah invalidne osebe za oceno tveganja niso v primerljivem položaju z osebami, ki niso invalidne. Sorazmerne razlike v obravnavanju na podlagi invalidnosti zato ne pomenijo diskriminacije, če je zdravstveno stanje zadevne osebe odločilen in bistven dejavnik pri oceni tveganja za zadevno storitev, hkrati pa ta ocena temelji na aktuarskih načelih ter relevantnih in zanesljivih statističnih podatkih ali medicinskih spoznanjih.
- (15b) Stranke in ustrezni sodni in pritožbeni organi bi morali imeti pravico, da se na zahtevo obvestijo o razlogih za razlike v obravnavanju na podlagi starosti ali invalidnosti pri finančnih storitvah. Podane informacije bi morale biti uporabne in razumljive širši javnosti, prav tako bi morale pojasniti razlike v tveganju za posamezen primer za zadevno storitev. Vendar ponudnikom finančnih storitev ne bi bilo treba razkriti poslovno občutljivih podatkov.

(16)

- (17) Pri prepovedi diskriminacije je pomembno, da se v skladu z Listino Evropske unije o temeljnih pravicah ter Evropsko konvencijo o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin spoštujejo tudi druge temeljne pravice in svoboščine, zlasti pravica do zaščite zasebnega in družinskega življenja, svoboda veroizpovedi, svoboda združevanja, svoboda izražanja, svoboda tiska in svoboda obveščanja. Ta direktiva ne bi smela posegati v ukrepe, določene v nacionalni zakonodaji, ki so v demokratični družbi potrebni zaradi javne varnosti, vzdrževanja javnega reda in preprečevanja kaznivih dejanj, za varovanje zdravja ter varstvo pravic in svoboščin drugih.
- (17-a) Ta direktiva ne spreminja razdelitve pristojnosti med Unijo in državami članicami, kot je opredeljeno v Pogodbah, med drugim tudi na področju izobraževanja in socialne zaščite ne. Prav tako ne posega v bistveno vlogo in široka pooblastila držav članic pri zagotavljanju, naročanju in organiziranju storitev splošnega gospodarskega pomena.
- (17a) Ta direktiva ureja uporabo načela enakega obravnavanja pri dostopu do socialne zaščite, dostopu do izobraževanja ter dostopu do blaga in storitev in oskrbi z njimi v mejah pristojnosti Unije. Pojem „dostop“ ne vključuje opredelitve glede upravičenosti posamezne osebe do socialne zaščite ali izobraževanja v skladu z nacionalno zakonodajo in prakso, saj so za organizacijo, financiranje in vsebino sistemov socialne zaščite in izobraževanja, in tudi za opredelitev upravičencev do ugodnosti socialne zaščite ali izobraževanja, pristojne države članice.

- (17b) Socialna zaščita v smislu te direktive bi morala zajemati socialno varnost, vključno s sistemi obveznega pokojninskega zavarovanja, socialno pomoč, socialna stanovanja in zdravstveno varstvo. Ta direktiva bi se zato morala uporabljati za pravice in ugodnosti, ki izhajajo iz splošnih ali posebnih sistemov socialne varnosti, socialne pomoči in zdravstvenega varstva, ki so predpisani ali jih neposredno zagotavljajo država ali zasebne stranke, če zagotavljanje teh ugodnosti s strani slednjih financira država. V tem smislu bi se direktiva morala uporabljati v zvezi s prejemki v denarju in v naravi ter storitvami, ne glede na to, ali zadevni sistemi temeljijo na prispevkih ali ne. Navedeni sistemi na primer vključujejo področja socialne varnosti iz Uredbe (ES) št. 883/2004 Evropskega parlamenta in Sveta¹⁸ in sisteme, ki zagotavljajo ugodnosti ali storitve, odobrene zaradi pomanjkanja finančnih sredstev ali nevarnosti socialne izključenosti. Ta direktiva bi se morala uporabljati tudi za vse sisteme obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja.
- (17c)
- (17d)
- (17e)
- (17f) Izključna pristojnost držav članic za organizacijo sistemov socialne zaščite vključuje pristojnost za vzpostavitev, financiranje in upravljanje takih sistemov in sorodnih institucij, pristojnost za opredelitev vsebine, zneska, izračuna in trajanja ugodnosti in storitev ter pristojnost za določitev pogojev za upravičenost do ugodnosti in storitev, pa tudi za prilagoditev teh pogojev zaradi zagotavljanja vzdržnosti javnih financ. Države članice imajo na primer še naprej možnost, da določene ugodnosti in storitve omejijo izključno na določeno starostno skupino ali invalidne osebe.

¹⁸ Uredba (ES) št. 883/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti (UL L 166, 30.4.2004, str. 1).

- (17g) Izključna pristojnost držav članic za organizacijo izobraževalnih sistemov, učno vsebino in izobraževalne dejavnosti, kamor sodi tudi zagotavljanje izobraževanja za osebe s posebnimi potrebami, vključuje tudi pristojnost za vzpostavitev, financiranje in upravljanje izobraževalnih ustanov, za razvijanje učnih načrtov in drugih izobraževalnih dejavnosti, za opredelitev postopkov preverjanja in za določitev pogojev za upravičenost, med drugim tudi na primer določitev starostnih omejitev glede upravičenosti za šole, štipendije ali tečaje. Države članice zlasti ohranijo možnost določitve starostnih omejitev na področju izobraževanja,
- (17ga) Vse osebe, tako fizične kot pravne, uživajo svobodo sklepanja pogodb, vključno s svobodo izbire pogodbenega partnerja za posel. Dokler navedena oseba pogodbenega partnerja ne izbira na podlagi vere ali prepričanja, starosti, invalidnosti, in spolne usmerjenosti, ta direktiva ne bi smela posegati v svobodo osebe, da izbere pogodbenega partnerja. Prepoved diskriminacije na podlagi navedenega je treba uporabljati za osebe, ki v Uniji zagotavljajo blago in storitve, ki so na voljo javnosti in ki se ponujajo zunaj okolja zasebnega in družinskega življenja in poslovanja v tem okviru.
- (17h) Ta direktiva se ne uporablja za zadeve, urejene z družinskim pravom, vključno s predpisi o zakonskem stanu in posvojitvi, ter zakonodajo o reproduktivnih pravicah. Prav tako ne posega v laično naravo države, državnih ustanov ali organov ali v izobraževanje.
- (17i)
- (18)
- (19) Unija v skladu s členom 17 PDEU spoštuje in ne vpliva na status cerkva in verskih združenj ali skupnosti, ki ga imajo na podlagi nacionalne zakonodaje v državah članicah, in da enako spoštuje status svetovnonazorskih in nekonfesionalnih organizacij.

- (19a) Invalidne osebe so ljudje z dolgotrajnimi telesnimi, duševnimi, intelektualnimi ali senzoričnimi okvarami, ki jih v povezavi z različnimi ovirami lahko omejujejo, da bi enako kot drugi polno in učinkovito sodelovali v družbi. Opredelitev pojma „dolgoročen“ v povezavi s pojmom invalidnosti bi bilo treba razumeti ob upoštevanju sodne prakse Sodišča Evropske unije, zlasti sodbe v zadevi C-395/15.
- (19ab) Načelo dostopnosti je določeno v Konvenciji Združenih narodov o pravicah invalidov, ki v zvezi s tem določa, da morajo države članice kot države pogodbenice invalidnim osebam omogočiti neodvisno življenje in polno sodelovanje na vseh področjih življenja ter v ta namen sprejeti ustrezne ukrepe, s katerimi invalidnim osebam zagotovijo, da imajo tako kot drugi dostop do fizičnega okolja, prevoza, informacij in komunikacij, vključno z informacijskimi in komunikacijskimi tehnologijami in sistemi, ter do drugih objektov, naprav in storitev, ki so namenjene javnosti ali se zanjo opravljajo.
- (19b) Ukrepi, s katerimi se invalidnim osebam zagotovi enak dostop do področij, zajetih s to direktivo, imajo pomembno vlogo pri zagotavljanju polne enakosti v praksi. Taki ukrepi bi morali zajemati prepoznavanje in odpravljanje ovir pri dostopnosti ter preprečevanje nastajanja novih ovir. Ukrepi, s katerimi se invalidnim osebam zagotovi enak dostop, ne bi smeli predstavljati nesorazmernega bremena. Dostopnost naj bi bila sorazmerno dosežena, če lahko invalidne osebe dejansko in tako kot drugi dostopajo do storitev, ki naj bi jih javnosti zagotavljale ali ponujale določene stavbe, objekti, prevozne storitve in infrastruktura, tudi če ne morejo imeti dostopa do cele stavbe, objekta ali infrastrukture.
- (19c) V okviru področja uporabe te direktive bi moral biti cilj teh ukrepov zagotoviti dostopnost, med drugim tudi fizičnega okolja, prevoza, informacijske in komunikacijske tehnologije ter sistemov in storitev. Invalidnim osebam morda res ni mogoče vedno zagotoviti povsem enakega dostopa kot drugim, vendar pa to ne more služiti kot opravičilo, da se ga s sprejetjem vseh potrebnih ukrepov ne bi izboljšalo, kolikor je mogoče.

- (19d) Boljšo dostopnost je mogoče zagotoviti na več načinov, med drugim z uporabo načela „univerzalnega oblikovanja“. V skladu s Konvencijo Združenih narodov o pravicah invalidov „univerzalno oblikovanje“ pomeni oblikovanje proizvodov, okolja, programov in storitev, ki je čim bolj uporabno za vse ljudi, ne da bi ga bilo treba prilagajati ali posebej načrtovati. „Univerzalno oblikovanje“ ne bi smelo izključevati podpornih pripomočkov in tehnologij za posamezne skupine invalidnih oseb, kadar je to potrebno.¹⁹ Države članice bi morale, da bi izpolnile specifične potrebe invalidnih oseb in hkrati čim bolj zmanjšale potrebo po prilagajanju in stroške, raziskovati in razvijati univerzalno oblikovane storitve in blago, ki spadajo v področje uporabe te direktive, ali spodbujati raziskave in razvoj takih storitev in blaga ter njihovo razpoložljivost in uporabo. Države članice bi se zato, da bi postopoma zagotovile dostop do blaga in storitev, morale zavzemati za vključitev univerzalnega oblikovanja v razvoj standardov in smernic.
- (19e) Če se spoštuje pravo Unije, ki določa podrobne standarde ali specifikacije o dostopnosti ali razumni prilagoditvi za določeno blago ali storitve, bi to moralo pomeniti, da se spoštujejo zahteve te direktive glede dostopnosti ali razumne prilagoditve.

¹⁹ Člen 2 Konvencije ZN o pravicah invalidov.

- (20) Pravo Unije na nekaterih področjih že določa podrobne specifikacije ali standarde o dostopnosti. Take specifikacije ali standardi so med drugim določeni v Uredbi Komisije (EU) št. 1300/2014²⁰, Uredbi (EU) 181/2011 Evropskega parlamenta in Sveta²¹, Uredbi (ES) št. 1107/2006 Evropskega parlamenta in Sveta²² ter Uredbi (ES) št. 1371/2007 Evropskega parlamenta in Sveta²³. Pravo Unije določa tudi že pravne zahteve za zagotovitev dostopnosti, ne da bi določalo specifikacije ali standarde zahteve po dostopnosti. Take pravne zahteve so med drugim določene v Uredbi (EU) št. 1303/2013 Evropskega parlamenta in Sveta²⁴ ter v Direktivi 2014/24/EU Evropskega parlamenta in Sveta²⁵. V skladu s členom 7 Uredbe (EU) št. 1303/2013 na primer mora biti dostopnost za invalide eno od meril, ki jih je treba upoštevati pri opredelitvi operacij, sofinanciranih iz skladov.

²⁰ Uredba Komisije (EU) št. 1300/2014 z dne 18. novembra 2014 o tehničnih specifikacijah za interoperabilnost v zvezi z dostopnostjo železniškega sistema Unije za invalide in funkcionalno ovirane osebe.

²¹ Uredba (EU) št. 181/2011 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. februarja 2011 o pravicah potnikov v avtobusnem prevozu in spremembi Uredbe (ES) št. 2006/2004.

²² Uredba (ES) št. 1107/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. julija 2006 o pravicah invalidnih oseb in oseb z omejeno mobilnostjo v zračnem prevozu (UL L 204, 26.7.2006, str. 1).

²³ Uredba (ES) št. 1371/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2007 o pravicah in obveznostih potnikov v železniškem prometu (UL L 315, 3.12.2007, str. 14).

²⁴ Uredba (EU) št. 1303/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o skupnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu, Kohezijskem skladu, Evropskem kmetijskem skladu za razvoj podeželja in Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo, o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu, Kohezijskem skladu in Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo ter o razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006 (UL L 347, 20.12.2013, str. 320).

²⁵ Direktiva 2014/24/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. februarja 2014 o javnem naročanju in razveljavitvi Direktive 2004/18/ES.

- (20-aa) Države članice naj sprejmejo inovativne ukrepe, s katerimi bi invalidnim osebam zagotovili dostop do kulturne infrastrukture in kulturnih dejavnosti; potrebo po takih ukrepih je poudaril Svet v svoji resoluciji z dne 5. maja 2003 o enakih možnostih učencev in študentov invalidov v izobraževanju in usposabljanju.²⁶ Zgled za take ukrepe so lahko načelo „univerzalnega oblikovanja“ in najboljše prakse držav članic.
- (20-a) Pri dejanskem zagotavljanju popolne enakosti za invalidne osebe na področjih, ki jih zajema ta direktiva, imajo poleg splošnih, vnaprej sprejetih ukrepov za zagotavljanje dostopnosti pomembno vlogo tudi ukrepi, s katerimi se zagotovi razumna prilagoditev v posameznih primerih. V kontekstu pogodbenega ali drugega dolgoročnega razmerja med ponudnikom in invalidno osebo bi strukturne spremembe objektov ali opreme lahko veljale za razumno prilagoditev. Razumna prilagoditev lahko vključuje prilagoditev ali spremembo običajnih politik, postopkov in praks ponudnikov, prilagoditev pogojev dostopa ter zagotavljanje posebne pomoči ob upoštevanju posebnih potreb invalidne osebe, da se doseže enakovreden rezultat. Ukrepi, s katerimi se zagotovi razumna prilagoditev, ne bi smeli nalagati nesorazmernega bremena.
- (20-b) Države članice naj razvijejo in uvedejo inovativne ukrepe, da zagotovijo razumno prilagoditev.
- (20aa) Pri zagotavljanju stanovanj se od ponudnika ne bi smele zahtevati strukturne spremembe objekta ali financiranje takih sprememb, da bi izpolnil določbe o razumni prilagoditvi iz te direktive. Ponudnik bi moral v skladu z nacionalno zakonodajo in prakso take spremembe sprejeti, če se financirajo drugače in ne ustvarjajo kakšnega drugačnega nesorazmernega bremena.
- (20ab) V Direktivi 2000/78/ES in Konvenciji ZN o pravicah invalidov je določena obveznost ponuditi razumno prilagoditev, če ta ne povzroči nesorazmernega bremena. V navedeni konvenciji je določeno tudi načelo dostopnosti.

²⁶ UL C 134, 7.6.2003, str. 6.

- (20b) Pri presoji, ali bi ukrepi za zagotavljanje dostopnosti ali razumne prilagoditve pomenili nesorazmerno breme, bi bilo treba upoštevati več dejavnikov, med drugim velikost, vire in naravo organizacije ali podjetja ter predvidene stroške takih ukrepov ali (tehnični in/ali ekonomski) življenjski cikel infrastrukture in predmetov, s katerimi se zagotavlja storitev. Poleg tega bi lahko do nesorazmernega bremena prišlo zlasti, če bi bile potrebne opazne strukturne spremembe, da bi se zagotovil dostop do premičnin ali nepremičnin, ki so zaščitene v skladu z nacionalnimi pravili zaradi svoje zgodovinske, kulturne, umetniške ali arhitekturne vrednosti.
- (20c)
- (21) Prepoved diskriminacije ne bi smela vplivati na ohranjanje ali sprejetje ukrepov s strani držav članic, s katerimi naj bi preprečevale ali izravnale prikrajšanost, ki jo utrpi skupina oseb določene vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti, ali s kombinacijo značilnosti, povezanih s temi posebnimi razlogi za diskriminacijo. Taki ukrepi lahko zajemajo podporo organizacijam oseb določene vere ali prepričanja, invalidov ali oseb določene starosti ali spolne usmerjenosti in organizacijam, ki delajo za te osebe, če je njihov glavni cilj spodbujanje ekonomskega, kulturnega ali socialnega vključevanja ter zadovoljevanje posebnih potreb teh oseb.
- (22) Ta direktiva določa minimalne zahteve, s čimer daje državam članicam možnost, da uvedejo in vzdržujejo bolj ugodne določbe. Izvajanje te direktive ne bi smelo upravičevati kakršnega koli nazadovanja razmer, ki v državi članici že obstajajo.
- (23) Osebam, ki so bile izpostavljene diskriminaciji na podlagi vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti, bi bilo treba zagotoviti ustrezna pravna sredstva. Da bi zagotovili učinkovitejšo raven pravnega varstva, je treba združenja, organizacije in druge pravne osebe pooblastiti za sodelovanje v postopkih, vključno v imenu ali v podporo žrtve, brez poseganja v nacionalna postopkovna pravila v zvezi z zastopanjem in obrambo pred sodišči.

- (24) Pravila o dokaznem bremenu je treba prilagoditi, kadar gre za primer diskriminacije *prima facie*; zaradi učinkovite uporabe načela enakega obravnavanja pa je treba breme dokazovanja prenesti na toženo stranko, ko se navajajo dokazi o taki diskriminaciji. Tožena stranka pa kljub temu ni dolžna dokazovati, da tožnik pripada določeni veri ali prepričanju, trpi določeno invalidnost, je določene starosti ali določene spolne usmerjenosti.
- (25) Učinkovito izvajanje načela enakega obravnavanja zahteva ustrezno sodno varstvo pred viktimizacijo.
- (26) Svet je v resoluciji o nadaljnjem spremljanju Evropskega leta enakih možnosti za vse (2007) pozval k polni vključitvi civilne družbe, vključno z organizacijami, ki zastopajo osebe, pri katerih obstaja tveganje diskriminacije, socialnih partnerjev in zainteresiranih strani pri pripravi politik in programov za preprečevanje diskriminacije ter spodbujanje enakosti in enakih možnosti na evropski in nacionalni ravni.
- (27) Izkušnje pri uporabi direktiv 2000/43/ES, 2004/113/ES in 2006/54/ES kažejo, da bi se zaščita pred diskriminacijo iz razlogov, zajetih s to direktivo, lahko okrepila, če bi v vsaki državi članici obstajal organ ali organi, ki bi bili pristojni za analizo s tem povezanih težav, preučevanje možnih rešitev in zagotavljanje konkretne pomoči žrtvam diskriminacije. V skladu z namenom, da se stopnja in oblika zaščite pred diskriminacijo na podlagi spola, rase ali narodnosti razširita na podlage, zajete v tej direktivi, bi moral biti ti organi pristojni tudi za področja, zajeta v Direktivi 2000/78/ES.

- (28) Države članice bi morale spodbujati zbiranje podatkov o enakem obravnavanju in diskriminaciji, zlasti z namenom spremljanja in ocenjevanja učinkovitosti ukrepov, sprejetih na podlagi te direktive. V ta namen lahko države članice na primer določijo izhodišča in merljive cilje ali zberejo kvalitativne in/ali kvantitativne podatke. V tej direktivi bi morali podatki o enakem obravnavanju in diskriminaciji pomeniti vse informacije, ki so koristne in relevantne za opis in analizo stanja enakosti v smislu, da kažejo na obstoj in/ali obseg diskriminacije in/ali enakosti. Zbrani podatki lahko vključujejo osnovne podatke, kot so demografski in socialno-ekonomski podatki, podatke o materialni in doživeti neenakosti ali podatke, ki omogočajo oceno trenutnih politik²⁷, ali podatke, ki temeljijo na kazalnikih spoštovanja človekovih pravic. Podatke bi bilo treba zbirati v skladu z nacionalno zakonodajo in prakso ter v skladu z veljavnim pravom Unije, zlasti s predpisi, ki urejajo varstvo osebnih podatkov.
- (29) Države članice bi morale za kršitev obveznosti po tej direktivi določiti učinkovite, sorazmerne in odvračilne kazni.
- (30) Ker države članice ne morejo zadovoljivo doseči cilja te direktive, to je zagotoviti skupno raven zaščite pred diskriminacijo v vseh državah članicah, in ga je torej zaradi obsega in učinkov predlaganih ukrepov lažje doseči na ravni Unije, lahko Unija ukrepa v skladu z načelom subsidiarnosti iz člena 5 PEU. V skladu z načelom sorazmernosti iz navedenega člena ta direktiva ne presega tistega, kar je potrebno za doseganje navedenega cilja.
- (31) V skladu s točko 34 Medinstitucionalnega sporazuma o boljši pripravi zakonodaje naj države članice za svoje potrebe in v interesu Unije izdelajo in objavijo lastne table, ki naj, kolikor nazorno je to mogoče, prikazujejo korelacijo med to direktivo in ukrepi za prenos v nacionalno pravo –

SPREJEL NASLEDNJO DIREKTIVO:

²⁷ Glej tudi revidirano različico „European handbook on equality data 2016“: http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=54849

POGLAVJE I SPLOŠNE DOLOČBE

Člen 1

Namen

Ta direktiva določa okvir za boj proti diskriminaciji na podlagi vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti ali na podlagi več razlogov, da bi bilo v državah članicah uveljavljeno načelo enakega obravnavanja na področju uporabe člena 3; obenem dodatno krepi to načelo na področju zaposlovanja in dela, kot je določeno v Direktivi 2000/78/ES.

Člen 2

Pojem diskriminacije

1. V tej direktivi „načelo enakega obravnavanja“ pomeni, da ne obstaja nikakršna diskriminacija na kateri koli podlagi iz člena 1.
- 1a. V tej direktivi diskriminacija pomeni:
 - (i) neposredno diskriminacijo;
 - (ii) posredno diskriminacijo;
 - (iii) nadlegovanje;
 - (iv) neposredno diskriminacijo in nadlegovanje prek povezave;
 - (v) odklonitev razumne prilagoditve invalidnim osebam ter
 - (vi) navodilo, ki napeljuje k diskriminaciji osebe na kateri koli podlagi iz člena 1.

2. Za namene odstavka 1 se uporabljajo naslednje opredelitve:

- (a) za neposredno diskriminacijo gre, kadar je, je bila ali bi bila oseba na podlagi enega od razlogov iz člena 1 ali na podlagi več razlogov obravnavana manj ugodno kot neka druga v primerljivi situaciji;
- (b) za posredno diskriminacijo na podlagi enega od razlogov iz člena 1 ali na podlagi več razlogov gre, kadar bi bile zaradi navidezno nevtralnega predpisa, merila ali prakse ali kombinacije teh osebe določene vere ali prepričanja, določene invalidnosti, določene starosti in/ali določene spolne usmerjenosti v posebej neugodnem položaju v primerjavi z drugimi osebami, razen če predpis, merilo ali praksa objektivno temelji na zakonitem cilju in so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna in potrebna;
- (c) za nadlegovanje gre, kadar ima nezaželeno vedenje, povezano z enim od razlogov iz člena 1 ali z več razlogi, namen ali učinek prizadeti dostojanstvo osebe in ustvariti zastrašujoče, sovražno, ponižujoče, sramotilno ali žaljivo okolje. V tem smislu se pojem nadlegovanja lahko opredeli v skladu z nacionalno zakonodajo in prakso držav članic;
- (d) za diskriminacijo prek povezave gre, kadar je neka oseba diskriminirana na podlagi enega od razlogov iz člena 1 ali na podlagi več razlogov, ker je dejansko ali domnevno povezana z osebami določene vere ali prepričanja, invalidnimi osebami, osebami določene starosti in/ali osebami določene spolne usmerjenosti;
- (e) za odklonitev razumne prilagoditve invalidnim osebam gre, kadar se ne spoštujejo določbe člena 4a te direktive;

- 3-a(novo) Za diskriminacijo na podlagi več razlogov gre, kadar diskriminacija temelji na kakršni koli kombinaciji razlogov iz člena 1 te direktive.

Diskriminacija na podlagi več razlogov se lahko pojavi na podlagi katere koli take kombinacije tudi, če na podlagi enega ali več razlogov, obravnavanih ločeno, ne bi prišlo do diskriminacije.

3.

4.

5.

6. Ne glede na odstavke 1, 1a in 2 različno obravnavanje na podlagi starosti ne velja za diskriminacijo, če je to objektivno utemeljeno z legitimnim ciljem in če so načini za doseg tega cilja ustrezni in nujni.

Spodbujanje ekonomskega, kulturnega ali socialnega vključevanja oseb iz posameznih starostnih skupin je legitimen cilj v skladu s prvim pododstavkom.

- 6-a. Preferenčne takse, pristojbine ali tarife v zvezi s čimer koli, kar se nudi ali opravlja za osebe določene starostne skupine ali v zvezi z njimi, za namen te direktive ne pomenijo diskriminacije.

- 6a. Ne glede na odstavke 1, 1a in 2 različno obravnavanje invalidnih oseb, za katere se lahko sprejmejo ugodnejši predpisi glede pogojev dostopa do področij iz člena 3, da bi spodbujali njihovo ekonomsko, kulturno ali socialno vključevanje ali zadovoljili njihove posebne potrebe, za namen te direktive ne pomeni diskriminacije.

7. Pri zagotavljanju finančnih storitev:

- a) sorazmerne razlike v obravnavanju na podlagi starosti ne pomenijo diskriminacije za namene te direktive, če je starost odločilen dejavnik pri oceni tveganja za zadevno storitev in ta ocena temelji na aktuarskih načelih ter relevantnih in zanesljivih statističnih podatkih;
- b) sorazmerne razlike v obravnavanju na podlagi invalidnosti ne pomenijo diskriminacije za namene te direktive, če je zdravstveno stanje zadevne osebe odločilen in bistven dejavnik pri oceni tveganja za zadevno storitev, hkrati pa ta ocena temelji na aktuarskih načelih ter relevantnih in zanesljivih statističnih podatkih ali medicinskih spoznanjih.

Ponudniki finančnih storitev, ki se odločijo za uporabo sorazmernih razlik v obravnavanju na podlagi starosti ali invalidnosti, strankam in ustreznim sodnim in pritožbenim organom na zahtevo zagotovijo informacije o razlogih za take razlike v obravnavanju.

8. Ta direktiva ne posega v ukrepe, določene v nacionalni zakonodaji, ki so v demokratični družbi potrebni zaradi javne varnosti, vzdrževanja javnega reda in preprečevanja kaznivih dejanj, za zaščito mladoletnikov, za varovanje zdravja in zagotavljanje varnosti ter varstvo pravic in svoboščin drugih, vključno s pravico do svobode izražanja in svobodo tiska. Ta direktiva ne omejuje pristojnosti držav članic in ne povečuje pristojnosti Unije na področjih iz tega odstavka.

Člen 3

Področje uporabe

1. V mejah pristojnosti, dodeljenih Evropski uniji, in v okviru omejitev iz odstavka 2 se prepoved diskriminacije uporablja za vse osebe javnega in zasebnega sektorja, vključno z javnimi organi, v zvezi z:

- (a) dostopom do socialne zaščite, kolikor je povezana s socialno varnostjo, vključno s sistemi obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja, in socialno pomočjo, socialnimi stanovanji in zdravstvenim varstvom.

Dostop v okviru te točke vključuje proces iskanja informacij, prijavljanje in registriranje ter dejansko zagotavljanje ukrepov socialne zaščite;

(b)

- (c) dostopom do izobraževanja.

Dostop v okviru te točke vključuje proces iskanja informacij, prijavljanje in registriranje ter dejanski vpis v izobraževalne dejavnosti in udeležbo v njih;

- (d) dostopom do blaga in storitev ter oskrbo z njimi, vključno s stanovanji, ki so javno dostopni in ponujeni zunaj zasebnega in družinskega življenja.

Dostop v okviru te točke vključuje proces iskanja informacij, prijavljanje, registriranje, naročanje, rezerviranje, najemanje in nakupovanje ter dejansko zagotavljanje in uporabo zadevnega blaga in storitev.

2. Ta direktiva se ne uporablja za:

- (a) zadeve, urejene z družinskim pravom, vključno s predpisi o zakonskem stanu in posvojitvi, ter zakonodajo o reproduktivnih pravicah;
- (b) organizacijo in financiranje sistemov socialne zaščite držav članic, vključno z vzpostavitvijo in upravljanjem takih sistemov in sorodnih institucij, ter vsebino, znesek, izračun in trajanje ugodnosti in storitev ter pogoje za upravičenost do teh ugodnosti in storitev, kot so na primer starostne omejitve za nekatere ugodnosti;
- (c)
- (d) organizacijo in financiranje izobraževalnih sistemov držav članic, vključno z ustanovitvijo in upravljanjem izobraževalnih ustanov, vsebino poučevanja in izobraževalnih dejavnosti, razvijanje učnih načrtov, opredelitev postopkov preverjanja in pogoje za upravičenost, kot so na primer starostne omejitve za šole, štipendije ali tečaje;

- (e) različno obravnavanje na podlagi vere ali prepričanja osebe pri vpisu na izobraževalne ustanove, katerih etika temelji na veri ali prepričanju, v skladu z nacionalno zakonodajo, tradicijo in prakso.

3.

- 3a. Ta direktiva ne posega v nacionalne ukrepe, ki dovoljujejo ali prepovedujejo nošenje verskih simbolov, in ne omejuje izključne pristojnosti držav članic na teh področjih.
- 4. Ta direktiva ne posega v nacionalno zakonodajo, ki zagotavlja laično naravo države, državnih ustanov ali organov ali izobraževanja ali ki zadeva status in dejavnosti cerkva in drugih organizacij, ki temeljijo na veri ali prepričanju, in ne omejuje izključne pristojnosti držav članic na teh področjih.
- 5. Ta direktiva ne zajema različnega obravnavanja na podlagi narodnosti ter ne posega v določbe in pogoje v zvezi z vstopom in prebivanjem državljanov tretjih držav in oseb brez državljanstva na ozemlju držav članic kot tudi ne v katero koli obravnavanje, ki izhaja iz pravnega statusa zadevnih državljanov tretjih držav in oseb brez državljanstva.

Člen 4

Dostopnost za invalidne osebe

- 1. Države članice sprejmejo potrebne in ustrezne ukrepe, s katerimi invalidnim osebam zagotovijo, da imajo na področjih iz člena 3 enak dostop kot drugi. Vendar ti ukrepi ne bi smeli predstavljati nesorazmernega bremena.
 - 1a. Dostopnost vključuje splošne previdnostne ukrepe, da se na vseh področjih iz člena 3 zagotovi učinkovito uveljavljanje načela enakega obravnavanja za invalidne osebe.
- 2. Ukrepi iz odstavkov 1 in 1a tega člena vključujejo prepoznavanje in odpravljanje ovir pri zagotavljanju dostopnosti ter preprečevanje novih ovir na področjih, zajetih s to direktivo.

- 3.
- 4.
- 5.
6. Odstavki 1, 1a in 2 tega člena se uporabljajo za stanovanja le, kar zadeva skupne prostore v zgradbah z več kot eno stanovanjsko enoto. Ta odstavek ne posega v člen 4(7) in člen 4a.
7. Države članice postopoma sprejmejo potrebne ukrepe, s katerimi zagotovijo, da je invalidnim osebam dostopnih dovolj stanovanj.
8. Države članice v skladu z nacionalnimi posebnostmi in pogoji raziskujejo in razvijajo univerzalno oblikovane storitve in blago ali spodbujajo raziskave in razvoj takih storitev in blaga.
9. Šteje se, da so določbe tega člena spoštovane, če se spoštuje pravo Unije, ki določa podrobne standarde ali specifikacije o dostopnosti za določeno blago ali storitve.

Člen 4a

Razumna prilagoditev invalidnim osebam

1. Da bi zagotovili upoštevanje načela enakega obravnavanja invalidnih oseb, se razumna prilagoditev zagotovi na področjih iz člena 3.
2. Za namene odstavka 1 razumna prilagoditev pomeni spremembe in prilagoditve, ki ne nalagajo nesorazmernega bremena, so pa v posameznih primerih nujne in ustrezne, da se upoštevajo specifične potrebe invalidne osebe, ki se ji tako omogoči enakopraven dostop do določenega ukrepa socialne zaščite, izobraževalne dejavnosti, blaga ali storitve.
3. Pri zagotavljanju stanovanj se v skladu z odstavkoma 1 in 2 od ponudnika ne zahteva, da uvede strukturne spremembe objekta ali jih financira. Ponudnik v skladu z nacionalno zakonodajo in prakso take spremembe sprejme, če se financirajo drugače in ne ustvarjajo nesorazmernega bremena.

4. Šteje se, da so določbe tega člena spoštovane, če se spoštuje pravo Unije, ki določa podrobne standarde ali specifikacije o razumni prilagoditvi za določeno blago ali storitve.

Člen 4b

Skupne določbe o dostopnosti in razumni prilagoditvi

1. Pri oceni, ali bi ukrepi, potrebni za skladnost s členoma 4 in 4a, pomenili nesorazmerno breme, je treba upoštevati zlasti:
- a) velikost, vire, naravo ter čisti prihodek in dobiček organizacije ali podjetja;
 - aa) negativne posledice za invalidno osebo, na katero vpliva dejstvo, da ustrezen in potreben ukrep ni zagotovljen; na primer, zmanjšan ali zavržen dostop do blaga in storitev ali do storitev in koristi na področjih socialne zaščite in izobraževanja, ki so za invalidno osebo bistvenega pomena;
 - b) ocenjene stroške ustreznega in potrebnega ukrepa;
 - c) splošno oceno koristi za invalidne osebe, pri čemer se upoštevata pogostost in trajanje uporabe zadevnega blaga in storitev ter pogostost in trajanje razmerja s prodajalcem ali ponudnikom;
 - ca) znesek javnih sredstev, ki je na voljo organizaciji ali podjetju za sprejetje ustreznega in potrebnega ukrepa;
 - d) življenjski cikel infrastrukture in predmetov, s katerimi se zagotovi storitev;²⁸
 - e) zgodovinsko, kulturno, umetniško ali arhitekturno vrednost zadevne premičnine ali nepremičnine ter
 - f) varnost in izvedljivost zadevnih ukrepov.

Breme ne velja za nesorazmerno, če se v zadostni meri izravna z ukrepi v okviru politike za invalide zadevne države članice.

²⁸ To merilo je lahko ustrezno le za dostopnost.

2.

3.

Člen 5

Pozitivni ukrepi

1. Da bi bila v praksi zagotovljena popolna enakost, načelo enakega obravnavanja ne preprečuje državam članicam, da bi ohranile ali sprejele posebne ukrepe, katerih cilj je preprečevati ali kompenzirati za prikrajšanost, povezano z vero ali prepričanjem, invalidnostjo, starostjo ali spolno usmerjenostjo.

Člen 6

Minimalne zahteve

1. Države članice lahko sprejmejo ali ohranijo pravila za zaščito načela enakega obravnavanja, ki so ugodnejša od pravil, določenih s to direktivo.
2. Izvajanje te direktive pod nobenim pogojem ne predstavlja podlage za znižanje ravni zaščite pred diskriminacijo, ki jo na področju, ki ga zajema ta direktiva, država članica že zagotavlja.

POGLAVJE II

PRAVNA SREDSTVA IN IZVRŠBA

Člen 7

Pravno varstvo

1. Države članice zagotovijo, da so vsem osebam, ki menijo, da jim je bila storjena krivica, ker ni bilo uporabljeno načelo enakega obravnavanja, na voljo sodni in/ali upravni postopki, vključno s poravnalnimi postopki, kjer države članice menijo, da je to ustrezno, tudi potem, ko se je razmerje, v katerem je domnevno prišlo do diskriminacije, že končalo.
2. Države članice zagotovijo, da se lahko združenja, organizacije ali druge pravne osebe, katerih legitimni interes je v skladu z merili po nacionalni zakonodaji zagotavljati, da se določbe te direktive izpolnjujejo, v imenu ali v podporo tožnika na podlagi njegovega soglasja vključijo v kateri koli sodni in/ali upravni postopek, predviden za izvršbo obveznosti, ki izhajajo iz te direktive.
3. Odstavka 1 in 2 ne vplivata na nacionalne predpise o časovnih omejitvah glede vlaganja pravnih sredstev v zvezi z načelom enakega obravnavanja.

Člen 8

Dokazno breme

1. Države članice v skladu s svojimi sodnimi sistemi sprejmejo potrebne ukrepe, s katerimi zagotovijo, da je, kadar osebe, ki menijo, da jim je bila storjena krivica, ker ni bilo uporabljeno načelo enakega obravnavanja, pred sodiščem ali drugim pristojnim organom oblasti dokažejo dejstva, na podlagi katerih je mogoče domnevati, da je šlo za neposredno ali posredno diskriminacijo, dokazno breme, da prepoved diskriminacije ni bila kršena, naloženo toženi stranki.

2. Odstavek 1 ne preprečuje državam članicam, da sprejmejo za tožeče stranke ugodnejše predpise o dokaznem bremenu.
3. Odstavek 1 se ne uporablja v kazenskih postopkih.
4. Države članice se lahko odločijo, da ne bodo uporabljale odstavka 1 pri postopkih, v katerih sodišče ali drugi pristojni organ razišče dejstva, povezana s posamezno zadevo.
5. Odstavki 1, 2, 3 in 4 tega člena se uporabljajo tudi v vseh pravnih postopkih, začetih v skladu s členom 7(2).

Člen 9

Viktimizacija

Države članice sprejmejo v okviru nacionalnega pravnega sistema ukrepe, ki so potrebni, da zagotovijo, da so posamezniki zaščiteni pred škodljivim ravnanjem ali škodljivimi posledicami, ki bi nastali kot odziv na pritožbo ali na pravni postopek, katerih cilj je upoštevanje načela enakega obravnavanja.

Člen 10

Obveščanje

Države članice zagotovijo, da so osebe, ki jih to zadeva, opozorjene na predpise, sprejete na podlagi te direktive in na že veljavne predpise, na ustrezne načine na celotnem ozemlju.

Člen 11

Dialog z ustreznimi zainteresiranimi stranmi

Pri uveljavljanju načela enakega obravnavanja države članice spodbujajo dialog z ustreznimi zainteresiranimi stranmi, ki imajo v skladu s svojo nacionalno zakonodajo in prakso legitimen interes prispevati k boju proti diskriminaciji na podlagi in na področjih, zajetih s to direktivo.

Člen 12

Organi za spodbujanje enakega obravnavanja

1. Države članice določijo organ ali organe za spodbujanje enakega obravnavanja vseh oseb ne glede na njihovo vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost. Ti organi so lahko sestavni del agencij, ki so na državni ravni zadolžene za varovanje človekovih pravic ali zaščito pravic posameznikov.
2. Države članice zagotovijo, da pristojnosti teh organov vključujejo:
 - (a) brez poseganja v pravico žrtev in združenj, organizacij ali drugih pravnih oseb iz člena 7(2), zagotavljanje neodvisne pomoči žrtvam diskriminacije pri obravnavanju njihovih pritožb o diskriminaciji,
 - (b) izvajanje neodvisnih raziskav v zvezi z diskriminacijo ter
 - (c) objavljanje neodvisnih poročil in dajanje priporočil o katerem koli vprašanju, povezanim z diskriminacijo.
3. Države članice tudi zagotovijo, da so organ ali organi iz odstavka 1 pristojni tudi za področja, zajeta v tej direktivi, in področja, zajeta v Direktivi 2000/78.

POGLAVJE III

KONČNE DOLOČBE

Člen 13

Skladnost

Države članice sprejmejo potrebne ukrepe, s katerimi zagotovijo spoštovanje načela enakega obravnavanja na področju uporabe te direktive, zlasti pa, da:

- (a) se odpravijo vsi zakoni in drugi predpisi, ki so v nasprotju z načelom enakega obravnavanja;
- (b) se ali se lahko razveljavijo ali spremenijo vse pogodbene določbe, interna pravila podjetij in pravila, ki urejajo profitna in neprofitna združenja, ki so v nasprotju z načelom enakega obravnavanja.

Člen 14

Kazni

Države članice določijo predpise o kaznih, ki se uporabljajo v primeru kršitve nacionalnih določb, sprejetih na podlagi te direktive, in sprejmejo vse ukrepe, potrebne za zagotovitev njihovega izvajanja. Kazni lahko obsegajo plačilo odškodnine, ki ne sme biti omejena z določitvijo vnaprejšnje zgornje meje, ter morajo biti učinkovite, sorazmerne in odvračilne.

Člen 14a

Enakost spolov

V skladu s členom 8 Pogodbe o delovanju Evropske unije države članice pri izvajanju te direktive spoštujejo cilj odpraviti neenakosti in spodbujati enakost med moškimi in ženskami.

Člen 15

Izvajanje

1. Države članice uveljavijo zakone in druge predpise, potrebne za uskladitev s to direktivo, do [štiri leta po sprejetju]. O tem takoj obvestijo Komisijo ter ji predložijo besedilo teh predpisov.

Države članice se v sprejetih predpisih sklicujejo na to direktivo ali pa sklic nanjo navedejo ob njihovi uradni objavi. Način sklicevanja določijo države članice.

2. Države članice lahko določijo, da je treba obveznost v zvezi zagotavljanjem dostopnosti iz člena 4 za nove zgradbe, objekte, prevozne storitve in infrastrukturo izpolniti najpozneje do [pet let po sprejetju].
 - 2a. Države članice lahko določijo, da je treba obveznost v zvezi zagotavljanjem dostopnosti iz člena 4 za obstoječe zgradbe, objekte, prevozne storitve in infrastrukturo izpolniti najpozneje do [20 let po sprejetju]. Če država članica to stori, zagotovi postopno uvajanje te obveznosti v tem obdobju.
3. Vsaka država članica, ki se odloči uporabiti dodatno obdobje iz odstavka 2a, do datuma iz odstavka 1 tega člena Komisijo obvesti o akcijskem načrtu z načrtovanimi ukrepi in časovnim okvirom za postopno izvajanje navedene obveznosti.
 - 3a. Države članice do datuma iz odstavka 1 tega člena Komisijo obvestijo o svojih načrtih za postopno izvajanje obveznosti iz člena 4(7).
4. Države članice spodbujajo zbiranje podatkov o enakem obravnavanju in diskriminaciji. Podatki se zbirajo v skladu z nacionalno zakonodajo in prakso ter v skladu z veljavnim pravom Unije, zlasti glede varstva osebnih podatkov.

Člen 16

Poročilo

1. Države članice predložijo Komisiji najpozneje do [dve leti po datumu iz člena 15(1)], potem pa vsakih pet let vse informacije, ki jih Komisija potrebuje, da lahko za Evropski parlament in Svet pripravi poročilo o uporabi te direktive, v katerem bodo tudi informacije o izvajanju načrtov, navedenih v členu 15(3) in (3a).
2. V poročilu Komisije so po potrebi upoštevana stališča nacionalnih organov za enakost spolov in stališča zainteresiranih strani, kot tudi Agencije EU za temeljne pravice. V skladu z načelom integriranja enakosti spolov vsebuje poročilo med drugim oceno učinkov sprejetih ukrepov na ženske in moške. Glede na prejete informacije vsebuje poročilo, če je potrebno, predloge za spremembe in posodobitve te direktive.

Člen 17

Začetek veljavnosti

Ta direktiva začne veljati na dan objave v *Uradnem listu Evropske unije*.

Člen 18

Naslovniki

Ta direktiva je naslovljena na države članice.
